

Driestar Educatief – Al meer dan elf jaar een specialisatie het jonge kind

Een gesprek met Willemieke de Jong

Frank Studulski

Op het moment dat verschillende pabo's nu beginnen met een specialisatie het jonge kind, blijkt dat de specialisatie bij de pabo De Driestar Educatief in Gouda al meer dan elf jaar bestaat! Willemieke de Jong is docente pedagogiek en heeft een coördinerende rol in de specialisatie het jonge kind op De Driestar. Sinds zij hier elf jaar geleden kwam werken, heeft de pabo al een specialisatie voor het jongere en het oudere kind. Er is dus al heel veel ervaring opgedaan met een specialisatie voor het jonge kind. De grens voor het jongere kind wordt daarbij wel gelegd bij groep 4.

Willemieke de Jong

Driestar Educatief in Gouda

Een eigen visie

Ontwikkelingsgericht onderwijs is de leidraad voor het onderwijs, maar de andere visies, zoals EGO en PGO komen ook duidelijk aan bod. Willemieke gelooft zelf niet in het 'helemaal vrij laten van kinderen' en ook niet in 'een strak programma voor jongere kinderen'. Dan kom je uit bij de middenweg: OGO, met een belangrijke rol voor de leerkracht. De Driestar vindt rijk leren, betekenisvol leren en vorming heel belangrijk. Dat heeft aan de basis gestaan van de pedagogische keuzes in de opleiding. Tot afgelopen schooljaar waren er twee concepten die in de etalage stonden: OGO en EXO (exemplarisch onderwijs). Het MT heeft ervoor gekozen conceptueel denken als leidend te maken en geen voorkeur voor een bepaald concept uit te spreken. Komend schooljaar wordt het curriculum daarom gereviseerd. Exemplarisch onderwijs is een specifieke visie, die we in het kader toelichten.

Exemplarisch onderwijs

Lector Bert Kalkman heeft gewerkt aan het onderwerp exemplarisch onderwijs.

Met dit concept wordt een manier van denken, kijken en doen ontwikkeld die het mogelijk maakt identiteit en vormgeving van onderwijs op een natuurlijke wijze in elkaar te integreren.

Centraal staat de vraag hoe je leerlingen in staat kunt stellen zin en betekenis toe te kennen aan de wereld om hen heen en aan welke voorwaarden onderwijs moet voldoen dat dit mogelijk maakt. Inhoudelijk gaat het om het realiseren van 'zinvolle ontmoetingen' tussen leraren, leerlingen en betekenisvolle verschijnselen in de schepping, de natuur maar ook in de cultuur.

Zie www.exemplarisch-onderwijs.nl

In exemplarisch onderwijs wordt gewerkt met 'exemples' die met overtuiging en zorg zijn gekozen. Deze zijn exemplarisch voor andere gebieden. Het is wat anders dan thematisch onderwijs. De komende tijd gaat de pabo meer toe naar conceptueel denken. De concepten zijn ervaringsgericht, ontwikkelingsgericht, programmagericht of exemplarisch onderwijs.

De Driestar wil meer ingaan op de weerbarstige praktijk waar de studenten in terecht komen. Het is zaak om de concepten daar aan te koppelen.

De opbouw van de opleiding

In de eerste twee jaren doen de studenten al praktijkervaring op door stages, die ze in alle groepen van de basisschool doorlopen. In deze twee jaar worden de basisvaardigheden behandeld. De studenten werken aan een opdracht over rijk leren. Aan het einde van het tweede jaar kiezen de studenten bewust voor een specialisatie. Het derde leerjaar is het echte specialisatiejaar, waarin het conceptuele denken aan de orde komt. In het vierde jaar komen de verschillende specialisaties van jonge en oudere kind weer bij elkaar en zijn er minoren. Er is een overzichtelijk aantal minoren beschikbaar: exemplarisch onderwijs, Ontwikkelingsgericht Onderwijs, bewegingsonderwijs, GVO (godsdienst op openbare scholen), Nederlands, rekenen, jong management, internationale klas. Dan wordt er geprobeerd te profiteren van elkaars specialisatie. De studenten mogen dan niet meer alleen kiezen voor een specialisatie. In het onderwijs van De Driestar is natuurlijk ook aandacht voor het christelijk onderwijs. Vanuit verschillende bronnen wordt bezien op welke plekken in het onderwijs de christelijke overtuiging kan worden uitgewerkt. De keuze die de studenten maken voor het jonge of het oudere kind, doen zij op basis van de voorlichting, de ervaring in de stages en een gesprek met de begeleiders. De specialisatie voor het jongere kind wordt niet ervaren als een 'lichtere keuze'. De hogeschool biedt een degelijk programma en voor studenten is het ook een bewuste keuze. Daarnaast werkt de hogeschool aan de stimulering van het gebruik van Engelstalige literatuur, in beide specialisaties.

De inhoud van de specialisatie wordt eens in de vier jaar goed tegen het licht gehouden, maar natuurlijk zijn er tussendoor ook wel kleinere bijstellingen. De overheid geeft impulsen voor de inhoudelijke accentverschuivingen, zoals opbrengstgericht werken, handelingsgericht werken, toetsen en testen, observeren en voor en vroegschoolse educatie. De Driestar heeft onlangs een kort begeleidingstraject van Vversterk doorlopen en dat is ervaren als een reflectiemoment aan de hand van de curriculumanalyse. Daaruit bleek bijvoorbeeld dat de opleiding al veel verschillende zaken deed aan VVE, maar dit niet zo benoemde. Je kunt het apart labelen, maar de opleiding wil ook geen aparte module VVE aanbieden, want dat past niet bij de opleiding. Daarnaast merkte men dat de zaak en expressievakken en pedagogiek met elkaar samenwerken in een geïntegreerde module, terwijl Nederlands en rekenen daar nog los van staan. In de revisie wil men dat verder integreren. Het is een situatie die historisch zo gegroeid is, soms gebeurt dat zo.

De Driestar heeft er bewust voor gekozen om de onderbouw vorm te geven in de eerste vier jaar van de basisschool, waarmee een doorgaande ontwikkelingslijn kan worden gemaakt en de breuk tussen groep 2 en 3 kan worden overbrugd. Groep 5 wordt als een overgangsjaar gezien. Ook studenten hebben het beeld: 'in groep 3 gaat het echt beginnen'. Maar wat in groep 1 en 2 gebeurt is zeker zo belangrijk als in groep 3 of 4. En groep 1 en 2 zijn geen 'voorbereiding op' dat wat daarna komt. Ook in groep 3 is het niet de bedoeling om gelijk heel vakmatig aan het werk te gaan, ook hier is het belangrijk om variatie te zoeken van werkvormen met spel. Het is inhoudelijk een opgave om met de studenten te werken aan het didactisch vormgeven van het werk. Met studenten wordt nagedacht hoe je inhoudelijke thema's op een manier kunt aanbieden waarin spel en speel-leren meer centraal staat. In de revisie wordt er meer gekeken naar wat er vóór de basisschool gebeurt met het kind, bijvoorbeeld op de peuterspeelzaal. Maar in principe leidt de opleiding op voor leerkracht basisschool.

De opleiding heeft geen eigen specifiek lokaal dat continu ingericht is als lokaal voor het jongere kind, maar wel een onderwijswerkplaats. Er is ook wel gevraagd materialen aan te schaffen om rollenspellen te doen. Studenten moeten dat ook ontdekken hoe het in de praktijk gaat met werken in hoeken en spellen.

Willemieke is geen voorstander van toetsing van jongere kinderen. Er zijn volgens haar te veel haken en ogen aan. Zij vindt dat handelingsgericht observeren meer handvatten oplevert voor het (vervolg)aanbod. De discussie over toetsen zou veel meer moten gaan over de vraag: wat ga je doen met je toetsuitslagen, welke consequenties ga je er aan verbinden, welke gevolgen heeft het voor je handelen als docent?

In totaal zijn er ongeveer 100 studenten die nu voor het jongere kind hebben gekozen. Ook hier zijn er minder jongens die kiezen voor de specialisatie, maar dat wordt niet als een probleem ervaren.

De specialisatie is voor de docenten wel een vast samenwerkingsverband, waarin ook specialisaties bij docenten bestaan, maar er zijn wel wisselingen van docenten. Het is een ongeschreven regel dat je in het derde jaar niet makkelijk wisselt. Dat geeft ook continuïteit. De docenten in de specialisatie maken het curriculum zelf, soms ondersteund door een trainee en ook in contact met scholen in het netwerk van De Driestar. Inhoudelijk is Willemieke tevreden met het boek van

Helma Brouwers (Kiezen voor het jonge kind, 2010) en het boek basisontwikkeling. Daarnaast worden er ook veel bronnen bij elkaar gezocht, bijvoorbeeld ook uit het tijdschrift ZONE.

Op andere pabo's, waar de specialisatie voor het jonge kind momenteel wordt opgebouwd, kan het team voor het jonge kind steun ervaren van het MT. Bij De Driestar is er een andere situatie. Omdat de specialisatie al zo lang bestaat en niet hoeft te worden opgebouwd, hoeft het team voor het jonge kind zijn positie niet 'te bewijzen'; de verhoudingen met het MT zijn vertrouwd. Het MT heeft natuurlijk contacten met de bestuurlijke kringen rond de hogeschool en zij geven nieuwe beleidsmatige ontwikkelingen door.

De hogeschool heeft er bewust voor gekozen om niet te werken aan competentiegericht onderwijs. De Driestar vindt rijk leren en leren in relatie belangrijk; daarom is in contact zijn en werken in een groep heel belangrijk en dat betekent dat er in klassen wordt lesgegeven. Op die manier worden studenten gevormd en voorbereid op hun toekomstig beroep. Ze oefenen vaardigheden en pedagogisch, didactisch en vakinhoudelijk vlak. Parallel daaraan reflecteren studenten op de vraag hoe de christelijke identiteit in het onderwijs vorm kan krijgen. Allerlei bronnen worden bestudeerd en er wordt een verbinding gemaakt met huidige onderwijsconcepten.

Van de specialisatie is een duidelijke module beschrijving die makkelijk uit de kast getrokken kan worden. Dat geeft voor de studenten houvast en overzicht: ze weten waar ze aan toe zijn. De specialisatie bevat de vaste onderdelen zoals spel, basisontwikkeling, thematiseren, observeren, ...

Het module boek van De Driestar

Trots op, maar....

Willemieke: 'We zijn er trots op dat de we de specialisatie al zo lang hebben'. Daarnaast is er ook trots en tevredenheid over de keuze om de specialisatie tot en met het vierde jaar van de basisschool te laten doorlopen. Dat geeft een stevige basis en overbrugt het bekende breukvlak tussen groep 2 en 3. Daarnaast vindt ze het ook mooi hoe er met collega's samengewerkt wordt in een team aan de specialisatie, hoewel iedereen natuurlijk wel zijn eigen beelden en perspectieven heeft. Er is een hele mooie samenwerking en dat versterkt ook het beeld naar de studenten.

Natuurlijk zijn er altijd nieuwe inzichten en uitdagingen. Zo is duidelijk geworden dat de studenten soms moeite hebben met de introductie op de weerbarstige praktijk. De transfer van het geleerde naar de specifieke context van de basisschool blijkt voor een aantal studenten nog ingewikkeld te zijn. Als je werkt vanuit theorie en idealen, dan ontstaat de kans om wat meer rigide te worden. De Driestar wil de studenten handvatten bieden om hiermee om te gaan.

Een netwerk van basisscholen en stagescholen rond de hogeschool vormt een belangrijke bron van informatie voor de hogeschool. Ook De Driestar onderhoudt contacten met een netwerk van basisscholen. Uit het netwerk kwam bijvoorbeeld feedback over het functioneren van de studenten. Basisscholen gaven aan dat het belangrijk is om studenten iets beter voor te bereiden op de hectische praktijk en de idealen iets minder te benadrukken. Met de basisscholen wordt ook gesproken over nieuwe thema's zoals opbrengstgericht werken. De uitwisseling van informatie vindt plaats in netwerkbijeenkomsten. Samen wordt er nagedacht over wijzigingen in het

curriculum, soms zijn er ook gerichte werkgroepen, voor een specifiek onderwerp. Willemieke: 'het is wel belangrijk dat deze contacten er zijn, want je krijgt er directe feedback door'.